

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดไว้ในมาตรา 49 ให้คนไทยมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และมาตรา 80 (3) รัฐต้องดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550. 2550 : 15-24)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ซึ่งกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีเจตนารมณ์ และความมุ่งหมาย ของการศึกษาในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 8(3) การพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องมาตรา 9(2) ให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ที่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ และการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ค : 5-12)

ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2539-2550 ซึ่งมุ่งให้ดำเนินการ 4 ด้าน คือ

1) ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา 2) ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน 4) ปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นสถาบันที่จัดบริการทางการศึกษาให้แก่ผู้รับบริการหรือผู้เรียน คุณภาพของการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ในการบริหารจัดการสถานศึกษานั้นผู้ที่มิบทบาทอันสำคัญยิ่งก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ซึ่งในการดำเนินงานในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเป็นไปตามความคาดหวังของชุมชนนั้นต้องอาศัยผู้บริหารเป็นผู้วางแผนและบริหารจัดการในองค์กร ครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้นลักษณะการบริหารงานของผู้บริหารและวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู จึงเป็นเครื่องบ่งบอกและเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญต่อทิศทางการดำเนินงานตามนโยบายทางการศึกษา หากผู้บริหารและครูมีความรู้ มีความสามารถสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการดำเนินงานทางการศึกษาไปในทิศทางที่มุ่งหวังไว้ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการได้ ซึ่งพนม พงษ์ไพบูลย์ ได้ให้ความเห็นว่า ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาถือเป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวอยู่ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารการศึกษา ซึ่งต้องมีความเข้าใจในกระบวนการใหม่ในการศึกษา เข้าใจทิศทางและแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษา (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2543 : 16)

แก่นแท้ของการปฏิรูปการศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติให้ความสำคัญที่สุดคือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ตามหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาให้ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ ซึ่งการปฏิรูปการเรียนรู้ได้นั้นจำเป็นที่จะต้องสรรหา คัดเลือกและยกย่องครูที่สามารถจัดกิจกรรมและเนื้อหาของการเรียนให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจของผู้เรียน ฝึกให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิดการจัดบรรยากาศสื่อ อุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนและผู้สอนเกิดการเรียนรู้พร้อมกัน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกสถานที่ ทุกเวลา ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือ และประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ (รุ่ง แก้วแดง, 2544 : 6)

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ประการหนึ่งว่า ในการจัดการเรียนรู้ให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ต้องส่งเสริมให้ผู้สอนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยผู้สอนผู้เรียนอาจเรียนไปพร้อมกัน จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน ตามแนวทางนี้ ครูจะมีเสรีภาพในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ขณะเดียวกันครูถูกคาดหวังให้เปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอน

เป็นครูผู้จัดการเรียนรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ ซึ่งการที่จะทำตามบทบาทใหม่นี้ได้นั้น ครูจำเป็นต้องปฏิรูปมโนทัศน์ในเรื่องวิธีการเรียนรู้ของตนก่อนและจากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้บัญญัติให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด และกำหนดให้สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่อยู่หลายประเด็นเพื่อผลักดันให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาและผู้ที่มิบทบาทและหน้าที่โดยตรงกับภารกิจดังกล่าวก็คือผู้บริหาร โรงเรียนหรือผู้บริหารสถานศึกษา ดังเช่น ผจกญ โภจจารย์ศรี (2544 : 5) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนว่า ผู้บริหารมิใช่เพียงผู้นำการเปลี่ยนแปลงเท่านั้นแต่การนำนั้นเป็นการนำที่ยั่งยืนและต่อเนื่องสร้างความเป็นหนึ่งระหว่างครูผู้ปกครองและเด็ก นอกจากนี้ชลิต ดุ่มทองคำ (2544 : 6) กล่าวว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษา ต้องมีความตระหนัก รับผิดชอบและมีจิตสำนึกอยู่เสมอว่าเราจะนำโรงเรียนไปในทิศทางใด และอย่างไร เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพึงประสงค์ ส่วนวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 79) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะประสบผลสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ นอกจากครู ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรงในชั้นเรียนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำแนวคิดไปสู่ความสำเร็จแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายปัจจัยที่เป็นส่วนสนับสนุนผลักดันให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในชั้นเรียนและในโรงเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิผลไม่ว่าจะเป็นระบบการบริหารจัดการในโรงเรียน การจัดตั้งสนับสนุนด้านต่าง ๆ การนิเทศภายใน กำกับ ติดตาม หรือการจับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการนำแนวคิดไปใช้

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับ ครู อาจารย์ ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมิใช่เป็นนโยบาย หรือแผนงานที่ใครจะทำก็ได้ หรือไม่ทำก็ได้ หรือเปลี่ยนแปลงตามความชอบใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นเหมือนในอดีตที่ผ่านมา นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นสำคัญว่าจะปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนใน 8 เรื่อง ได้แก่ 1) จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ชี้ชัดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง วิธีการจัดการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล คิดค้น และใช้นวัตกรรมในการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมให้ลงมือปฏิบัติจริงและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน 2) จัดทำให้สาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และสอดคล้องกับความถนัดความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน 3) จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งเสริม

ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 4) ให้นุเคราะห์ในองค์กรและสถาบันในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5) มีการทำวิจัยในชั้นเรียน 6) ให้มีการประเมินตามสภาพจริง โดยเน้นการประเมินควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน 7) สถานศึกษากำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยนำหลักสูตรแกนกลางมาใช้ตลอดจนสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และประเทศชาติ และ 8) พัฒนานุเคราะห์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องของระดับสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุผล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 6-8)

สภาพการดำเนินการที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้นบุคคลที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องมีบทบาทในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องสนับสนุนการปฏิรูปการสอนของครูและส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 12) จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดนั้น การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญถือว่าเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาเน้นการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ดังนั้น ผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุดที่จะผลักดันให้ครูเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขก็คือผู้บริหาร โรงเรียนหรือผู้บริหารสถานศึกษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการบริหารการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะประสบความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วยปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมีหน้าที่โดยตรงที่จะผลักดันสรรสร้างพลังความร่วมมือให้เกิดความเข้มแข็งที่จะก่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้กำหนดหน้าที่ให้สถานศึกษาต้องดำเนินการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้ 1) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 2) การส่งเสริมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผล การเรียนรู้ 4) การพัฒนาหลักสูตร 5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) การพัฒนาครู ดังนั้นการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกิดจากกระแสความต้องการของสังคมและผลจากการเกิดวิกฤติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อีกทั้ง

นโยบายในการจัดการศึกษาที่กำหนดให้สถานศึกษาทุกสังกัดต้องดำเนินการ จึงเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในการศึกษาจะต้องศึกษาให้ครอบคลุมการบริหารการจัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างไรบ้าง ซึ่งถ้าผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความจริงใจร่วมมือกันที่จะพัฒนาจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้ว่อมจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแรงจูงใจและสนใจศึกษาเรื่องนี้เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุัรรัมย์ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุัรรัมย์ เขต 2 โดยจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง วุฒิกการศึกษาและขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุัรรัมย์ เขต 2

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษากับครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุัรรัมย์ เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างกัน
2. ผู้อำนวยการสถานศึกษากับครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุัรรัมย์ เขต 2 ที่มีวุฒิกการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างกัน
3. ผู้อำนวยการสถานศึกษากับครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุัรรัมย์ เขต 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
2. เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยได้สรุปขอบข่ายทางทฤษฎีจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาเป็นขอบเขตตัวแปรในการศึกษาดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ค : 11-14,24-25)

- 1.1 การจัดกระบวนการเรียนรู้
- 1.2 การส่งเสริมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้
- 1.3 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
- 1.4 การพัฒนาหลักสูตร
- 1.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน
- 1.6 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
- 1.7 การพัฒนาครู

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2549 มี 5 อำเภอ คือ อำเภอประโคนชัย อำเภอกระสัง อำเภอบ้านกรวด อำเภอห้วยราช อำเภอพลับพลาชัย รวม 3,513 คน ประกอบด้วย

- 2.1.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 244 คน
- 2.1.2 ครู จำนวน 3,269 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดจากตารางสำเร็จรูปของมอร์แกนและเครจซี่ (Morgan & Krejcie ; อ้างถึงในประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 148-149) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน แล้วทำการสุ่มตามระดับชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกได้ดังนี้

2.2.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 23 คน

2.2.2 ครู จำนวน 322 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

3.1.1 สถานภาพของบุคคล แบ่งเป็น

3.1.1.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา

3.1.1.2 ครู

3.1.2 วุฒิการศึกษา แบ่งเป็น

3.1.2.1 ปริญญาตรีหรือต่ำกว่า

3.1.2.2 สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.3 ขนาดของโรงเรียน แบ่งเป็น

3.1.3.1 ขนาดเล็ก

3.1.3.2 ขนาดกลาง

3.1.3.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของคำและข้อความเฉพาะที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยจึงให้นิยามศัพท์ไว้ดังนี้

1. การบริหารจัดการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอน ร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ บรรลุวัตถุประสงค์โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ ระเบียบ และใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ตามหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้อง ดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน อำนาจการ ร่วมมือ จัดหา แนะนำ ให้ครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ บรรลุตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ประสาน

ความร่วมมือให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ 7 ด้าน ได้แก่

1.1 การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนแนะนำให้ครูจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน และสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทุกสถานที่ ทำให้ครูมีการกำหนดจุดหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

1.2 การส่งเสริมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมการดำเนินงานและร่วมจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็น และเพียงพอต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นสำคัญ เพราะสื่อเป็นตัวกลางระหว่างครูกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับแหล่งเรียนรู้ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

1.3 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องร่วมดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียนและการประเมินผลรวมต้องประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และทดสอบ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา โดยมอบหมายหรือร่วมมือกับครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง โดยวิธีการที่หลากหลายนำผลที่ได้ มาใช้แก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

1.4 การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีหน้าที่โดยตรงที่ต้องนำหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลางมาจัดทำสาระของหลักสูตรตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผล และมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หรือหลักสูตรท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม ความสนใจ

ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา คือ เป็นคน ดี เก่ง และมีความสุข

1.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องประสานสร้างความเข้าใจสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม สนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนและร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและการปฏิบัติงานของครูในหลายลักษณะเพื่อขอรับการสนับสนุน การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมวางแผนพัฒนาผู้เรียน การจัดสถานการณ์ให้ผู้ปกครองมีความรู้ความสามารถ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสภาพการณ์

1.6 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถวิจัยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา แนวปฏิบัติที่จะนำไปสู่การวิจัยที่สำเร็จนั้นต้องมีการวิเคราะห์ ระบุปัญหา และความต้องการ สามารถดำเนินการวิจัย นำผลการวิจัย ข้อค้นพบ ไปใช้พัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7 การพัฒนาครู หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการดำเนินการพัฒนาครูในสถานศึกษาให้ปรับเปลี่ยนแนวคิด สร้างความตระหนัก มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ประสบการณ์สามารถจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งพัฒนาในด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับครู เพื่อพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพต้องใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลายและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกที่ประเมินจากประสบการณ์ ความรู้ของบุคคล เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการจัดการเรียนรู้ หรือพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่ให้ค่านึงประโยชน์ของผู้เรียนมากที่สุด โดยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ครูมีการวางแผนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด มีการปฏิบัติจริงให้โอกาสได้คิดเอง ปฏิบัติเองและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองแล้วนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ โดยมีการจัดบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้กระตุ้น ชัยยุ ทำทาบ ให้การเสริมแรง ช่วยเหลือ เสนอแนะ ชี้แนวทางที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทุก ๆ ด้านเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ เป็น คน ดี เก่งและมีความสุข

3. สถานภาพตำแหน่ง หมายถึง สถานภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 2 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

3.2 ครู หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

4. วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับที่สำเร็จการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

4.1 ปริญญาตรีหรือต่ำกว่า หมายถึง เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี อนุปริญญา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือหลักสูตรที่เทียบเท่า

4.2 สูงกว่าปริญญาตรี หมายถึง เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ได้แก่ ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต (ป.บัณฑิต) ปริญญาโท ปริญญาเอก หรือหลักสูตรเทียบเท่า

5. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 แบ่งเป็น 3 ขนาด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. 2549 : 6)

5.1 ขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 1-120 คน

5.2 ขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 121-600 คน

5.3 ขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 601 คนขึ้นไป